

ข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๑
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ชั้น จุฬอาภิธรรมมิกะตรี

สอบวันเสาร์ที่ ๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๑

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๑๐ ข้อ รวม ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔ ชม.

๑. ก. จงแสดงคำประณามและปฏินิญาทั้งบาลีและคำแปล ?
สมมาสมพุทฺธมตฺถํ สสทฺธมมคณฺตุตมํ
อภิวาทิย ภาสิสฺสํ อภิธมฺมตฺถสํคหํ ฯ
- ข. คำว่า ปรมัตถ์ หมายความว่าอย่างไร มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ฯ
๒. ก. ให้แสดงคาถา (บาลี) อกุศลจิต ๑๒ พร้อมคำแปล ?
ข. ให้แสดงความหมายของจิตดังต่อไปนี้ โลภมูลจิต โทสมูลจิต โมหมูลจิต และอกุศลจิต
๓. จงแสดงบาลีและคำแปลใน อกุศลสังขาริกจิต ๕ ดวง มาให้ถูกต้อง
๔. จงจำแนกกามจิต ๕๔ โดยชาติเภทนัย โสภณเภทนัย เวทนาเภทนัย และสัมปโยคเภทนัย
๕. ให้แสดงลักษณะ ๔ ประการของเจตสิก และยกหลักฐานบาลีแสดงให้เห็นด้วย (ไม่ต้องแปล)
๖. ให้แสดงสัมปโยคนัย ในเจตสิกดังต่อไปนี้ ว่ามีจิตประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง
วิตก อธิโมกข์ ปีติ ฉันทะ โมหะ โลภะ โทสะ
๗. ก. อกุศลเจตสิก ๑๔ มีสัมปโยคนัยกี่นัย คืออะไรบ้าง ?
ข. จงแสดงสังคหณัยในจิตดังต่อไปนี้มาควว่ามีเจตสิกประกอบได้เท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?
โลภมูลจิตดวงที่ ๒ โทสมูลจิตดวงที่ ๒ มหากุศลจิตดวงที่ ๓ ปฐมฉานจิต ๓ ปฐมฉานจิต ๘
๘. ก. จงแสดงคาถารูปปรมัตถ์พร้อมคำแปล ?
ข. รูป ๒๘ นั้นเมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่แล้วมีเท่าใด ? คืออะไรบ้าง? และเมื่อจัดเป็นประเภทเล็กมีเท่าใด ?
คืออะไรบ้าง ?
๙. ให้บอกความหมาย พร้อมองค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้
ก. กัมมขรูป ข. จิตตขรูป ค. จักขุทสกกลาป ง. ซีวิตนวกกลาป
จ. กายวิญญูติลหุตาทิตวาทสกกลาป
๑๐. ก. ให้แสดงความแตกต่างกันระหว่างสุปาติเสสนิพพาน และอนุปาติเสสนิพพาน และจงจำแนกนิพพานทั้ง ๒ อย่างนี้โดยบุคคล
ข. คำว่า “อุปาทิ” ที่มีในบทว่า สุปาติเสสนิพพานนั้น องค์ธรรมได้แก่อะไร จัดเป็นชั้นใดได้เท่าไร ?
ค. พระนิพพาน เมื่อว่าโดยอาการที่เป็นอยู่แล้ว มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง แสดงความหมายด้วย

ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อสอบสัมภาษณ์พระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๑
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชั้น จุฬอาภิธรรมมิกะตรี

สอบวันอาทิตย์ที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๕ ข้อ

๒๕ คะแนน

เวลา ๑๕ นาที

๑. ก. สัทธรรมมีกี่อย่าง ? คืออะไรบ้าง ?

ข. จิตมีกี่ประเภท คืออะไรบ้าง ? ยกบาลีขึ้นแสดงด้วย ?

ตอบ ก. สัทธรรมมี ๓ อย่างคือ

๑. ปริยัติสัทธรรม ได้แก่ พระบาลีและพระอรรถกถา

๒. ปฏิบัติสัทธรรม ได้แก่ การรักษาศีลการถืออุตงค์ การเจริญสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน

๓. ปฏิเวธสัทธรรม ได้แก่ มรรค ผล นิพพาน ฌาน อภิญญา

ข. จิตมี ๔ ประเภท คือ กามาวจรจิต รูปาวจรจิต อรูปาวจรจิต โลกุตตรจิต

ดังมีบาลีแสดงว่า ตตถ จิตฺตํ ตาว จตฺตพฺพิธํ โทติ กามาวจรํ รูปาวจรํ อรูปาวจรํ

โลกุตตรณฺเจติ

๒. คำว่า “สหคต” มีกี่อย่างคืออะไรบ้าง จงแปลด้วย ?

ตอบ คำว่า “สหคต” มี ๕ อย่างคือ

๑. โสมนัสสสหคต จิตที่เกิดพร้อมด้วยโสมนัสเวทนา คือ ความดีใจ

๒. อุเปกขาสหคต จิตที่เกิดพร้อมด้วยอุเบกขาเวทนา คือ ความเฉย ๆ

๓. โทมนัสสสหคต จิตที่เกิดพร้อมด้วยโทมนัสเวทนา คือ ความเสียใจ

๔. ทุกขสหคต จิตที่เกิดพร้อมด้วยทุกขเวทนา คือ ความทุกข์กาย

๕. สุขสหคต จิตที่เกิดพร้อมด้วยสุขเวทนา คือ ความสุขกาย

๓. ก. คำว่า “อนิยตโยคี” หมายความว่าอย่างไร มีจำนวนเท่าไรคืออะไรบ้าง ?

ข. เจตสิกที่ประกอบในอกุศลจิตได้ทั้งหมด มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ค. อกุศลเจตสิกที่ประกอบกับสัมปยุตตจิต ไม่ประกอบกับวิปยุตตจิตนั้น มีเท่าไร ?

คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. คำว่า “อนิยตโยคี” หมายความว่า เจตสิกที่ประกอบไม่แน่นอน มี ๑๑ ดวงคือ มานะ อิสสา มัจฉริยะ อกุกุจะ ถีนะ มิตทธะ วิรติ ๓ อัปมัญญา ๒

ข. มี ๑๔ ดวงคือ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ วิตกเจตสิก วิจารเจตสิก วิริยเจตสิก โมจตุก ๔

ค. มี ๖ ดวงคือ ทิณฺฐิเจตสิก ๑ โทจตุกเจตสิก ๔ วิจิกิจฉาเจตสิก ๑

๔. ก. สุขุมรูปหมายความว่าอย่างไร มีเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ข. จงแสดงอตุขรูป ๔ อย่างมาดู

ตอบ ก. สุขุมรูป หมายความว่า รูปละเอียด หมายถึง รูปที่ไม่ปรากฏชัด มี ๑๖ ได้แก่ อาโป ๑

ถาวรูป ๒ หยรูป ๑ ชีวิตรูป ๑ อาหารรูป ๑ ปริจเฉทรูป ๑ วิญญูตรูป ๒ วิจารณ์รูป ๓ ลักษณะรูป ๔

ข. อตุขรูป ๔ อย่างคือ

๑. กัมมปัจจัยอตุขรูป รูปที่เกิดจากอตุมิกกรรมเป็นสมภูฐาน

๒. จิตตปัจจัยอตุขรูป รูปที่เกิดจากอตุมิจิตเป็นสมภูฐาน

๓. อตุปัจจัยอตุขรูป รูปที่เกิดจากอตุมิตุเป็นสมภูฐาน

๔. อาหารปัจจัยอตุขรูป รูปที่เกิดจากอตุมิตุอาหารเป็นสมภูฐาน

๕. ให้บอกความหมายของคำดังต่อไปนี้

ปทัฏฐธัมมนิพพาน สัมปรายิกนิพพาน

ตอบ ปทัฏฐธัมมนิพพาน แปลว่า ส่วนหนึ่ง หมายความว่า สภาวะธรรมชนิดหนึ่งที่เข้าถึงได้ มีอยู่โดยเฉพาะ ไม่เกี่ยวข้องกับสังขตธรรม ได้แก่ พระนิพพาน

ทิฏฐธัมมนิพพาน หมายความว่า พระอรหันต์ทั้งหลายผู้เข้าไปรู้แจ้งซึ่งพระนิพพานนั้น ยังมีชีวิตอยู่ ยังไม่ได้ปรินิพพาน

สัมปรายิกนิพพาน หมายความว่า พระอรหันต์ทั้งหลายเมื่อปรินิพพานแล้ว จึงเข้าถึงนิพพานนั้น

**ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

เฉลยข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๑

อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชั้น จุฬอาภิธรรมิกะตรี

สอบวันเสาร์ที่ ๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๑

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๑๐ ข้อ

รวม ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔ ชม.

๑. ก. จงแสดงคำประณามและปฏิญญาทั้งบาลีและคำแปล ?

สมมาสมพุทฺธมตฺถํ สสทฺธมมคณฺตตมํ

อภิวาทิย ภาสิสฺสํ อภิธมฺมตถสฺสคทํ ฯ

ข. คำว่า ปรมัตถ์ หมายความว่าอย่างไร มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ฯ

ตอบ ก. แปลได้ความว่า ข้าพพุทธเจ้า (พระอนุรุทธาจารย์) ขอนอบน้อมถวายอภิวันทนนาการแด่พระพุทธองค์ผู้ตรัสรู้เผยแผ่ธรรมทั้งหลายเองไม่มีผู้เปรียบปราน พร้อมด้วยพระสัทธรรมและคณะพระอริยสงฆ์เจ้าทั้งหลายซึ่งเป็นผู้อุดมแล้วจักแต่งคัมภีร์ที่มีนามว่า อภิธัมมัตถสังคหะ ต่อไป

ข. คำว่าปรมัตถ์หมายความว่า สภาพของนามรูปที่เป็นองค์ธรรมอันประเสริฐไม่มีการผิปกผันแปรเปลี่ยนแปลงใดๆ และเป็นธรรมที่เป็นประธานในอรรถบัญญัติและนามบัญญัติ ชื่อว่า ปรมัตถ์ มี ๔ อย่างคือ จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๒. ก. ให้แสดงคาถา (บาลี) อกุศลจิต ๑๒ พร้อมคำแปล ?

ข. ให้แสดงความหมายของจิตดังต่อไปนี้ โลกมูลจิต โทสมูลจิต โมหมูลจิต และอกุศลจิต

ตอบ ก. แสดงคาถา (บาลี) อกุศลจิต ๑๒ พร้อมคำแปล

อภฺฐธฺมา โลกมฺมูลจิตฺตํ โทสมฺมูลจิตฺตํ จ ทฺวิธา

โมหมฺมูลจิตฺตํ จ เทวติ ทฺวาทสากุสฺสาสิย

โลกมูลจิต ๘ โทสมูลจิต ๒ โมหมูลจิต ๒ รวมจิต ๑๒ ดวงนี้ เป็นอกุศลจิต

ข. โลกมูลจิต หมายความว่า จิตที่เกิดขึ้นโดยมีโลกเจตสิกเป็นมูลเป็นประธาน

โทสมูลจิต หมายความว่า จิตที่เกิดขึ้นโดยมีโทสเจตสิกเป็นมูลเป็นประธาน

โมหมูลจิต หมายความว่า จิตที่เกิดขึ้นโดยมีโมหเจตสิกเป็นมูลเป็นประธาน

อกุศลจิต หมายความว่า จิตที่มีโทษและให้ผลตรงกันข้ามกับกุศลจิต หรือเป็นจิตที่ประกอบด้วย

อกุศลเจตสิก

๓. จงแสดงบาลีและคำแปลใน อกุศลสังขาริกจิต ๕ ดวง มาให้ถูกต้อง

ตอบ ๑. โสมนัสสสหคตํ ทิฏฐิคตสมปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบ ด้วยความเห็นผิด

๒. โสมนัสสสหคตํ ทิฏฐิคตวิปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจไม่ประกอบ ด้วยความเห็นผิด

๓. อุเปกฺกขาสหคตํ ทิฏฐิคตสมปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉย ๆ ประกอบ ด้วยความเห็นผิด

๔. อุเปกฺกขาสหคตํ ทิฏฐิคตวิปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉยๆไม่ประกอบ ด้วยความเห็นผิด

๕. โทมนัสสสหคตํ ปฏิฆสมปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเสียใจ ประกอบด้วยความโกรธ

๔. จงจำแนกกามจิต ๕๔ โดยชาติเภทนัย โสภณเภทนัย เวทนาเภทนัย และสัมปโยคเภทนัย

ตอบ จำแนกกามจิตโดยชาติเภทนัย อกุศลชาติ มี ๑๒
กุศลชาติ มี ๘
วิปากชาติ มี ๒๓
กิริยาชาติ มี ๑๑
รวมเป็นกามจิต ๕๔

โดยโสภณเภทนัย โสภณจิต มี ๓๐

โดยโสภณเภทนัย โสภณจิต มี ๒๔
สุขเวทนา มี ๑
ทุกขเวทนา มี ๑
โสมนัสเวทนา มี ๑๘
โทมนัสเวทนา มี ๒
อูเบกขาเวทนา มี ๓๒
รวมเป็นกามจิต ๕๔

โดยสัมปโยคเภทนัย

สัมปยุตตจิต มี ๒๐
วิปยุตตจิต มี ๓๔
รวมเป็นกามจิต ๕๔

๕. ให้แสดงลักษณะ ๔ ประการของเจตสิก และยกหลักฐานบาลีแสดงให้เห็นด้วย (ไม่ต้องแปล)

ตอบ ลักษณะ ๔ ประการของเจตสิก

๑. เอกุปปาต เจตสิกนี้เกิดพร้อมกับจิตเสมอ หมายความว่า เมื่อจิตเกิด เจตสิกก็เกิดขึ้นด้วยกัน จะว่าจิตเกิดก่อน เจตสิกเกิดทีหลัง หรือเจตสิกเกิดก่อนจิตเกิดทีหลังนั้นไม่ได้
๒. เอกนิโรธะ ในทำนองเดียวกันนั้น เมื่อจิตดับ เจตสิกก็ดับด้วยกัน ไม่มีใครดับก่อนหรือดับทีหลัง
๓. เอกาลัมพณะ เจตสิกที่เข้าไปรับอยู่นั้น ก็เป็นอารมณ์เดียวกันกับที่จิตเข้าไปรับนั่นเอง เช่น จิตรับอารมณ์สีขาว เจตสิกก็รับสีขาวด้วย จิตรับอารมณ์สีดำ เจตสิกก็รับสีดำด้วย ดังนี้ เป็นต้น
๔. เอกวัตถุกะ ที่อาศัยของเจตสิก ก็เป็นชนิดเดียวกันกับที่อาศัยเกิดของจิต เช่น จิตอาศัยตาเกิด เจตสิกก็อาศัยตาเกิดด้วย จิตอาศัยหูเกิด เจตสิกก็อาศัยหูเกิดด้วย จิตอาศัยหัวใจเกิด เจตสิกก็อาศัยหัวใจเกิดด้วย ดังนี้
ดังมีหลักฐานบาลีแสดงว่า

เอกุปปาตนิโรธา จ เอกาลัมพณวัตถุกา
เจโตยุตตา ทวิปัญญาส ธมมา เจตสิกา มตา

๖. ให้แสดงสัมปโยคนัย ในเจตสิกดังต่อไปนี้ ว่ามีจิตประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง

วิตก อธิโมกข์ ปิติ ฉันทะ โมหะ โลภะ โทสะ

ตอบ วิตกเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๕๕ ดวงคือ กามจิต ๔๔ (เว้นทวิปัญญาวจรจิต ๑๐) ปุรัมมกามจิต ๑๑
อธิโมกข์เจตสิก ประกอบได้ในจิต ๑๑๐ ดวงคือ กามจิต ๔๓ (เว้นทวิปัญญาวจรจิต ๑๐) มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๔๐

ปิติเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๕๑ ดวงคือ กามโสมนัสสหคตจิต ๑๘ ปุรัมมกามจิต ๑๑ ทุตติยกามจิต ๑๑
ตติยกามจิต ๑๑

ฉันทเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๑๐๑ ดวงคือ กามจิต ๓๔ (เว้นโมหมูลจิต ๒ อเหตุกจิต ๑๘) มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๔๐

โมหเจตสิก ประกอบได้ใน อกุศลจิต ๑๒ ทั้งหมด

โลภเจตสิก ประกอบได้ใน โลภมูลจิต ๘

โทสเจตสิก ประกอบได้ใน โทสมูลจิต ๒

๗. ก. อกุศลเจตสิก ๑๔ มีสัมปโยคนัยกี่นัย คืออะไรบ้าง ?

ข. จงแสดงสังคหนัยในจิตดังต่อไปนี้ มาดูว่ามีเจตสิกประกอบได้เท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?

โลกมูลจิตดวงที่ ๒ โทสมูลจิตดวงที่ ๒ มหากุศลจิตดวงที่ ๓ ปฐมฌานจิต ๓ ปฐมฌานจิต ๘

ตอบ ก. อกุศลเจตสิก ๑๔ มีสัมปโยคนัย ๕ นัย คือ

โมหตุกเจตสิก ๔ ที่ประกอบในอกุศลจิต ๑๒ ทั้งหมด นับเป็น ๑ นัย

โลติกเจตสิก ๓ ที่ประกอบในโลภมูลจิต ๘ ดวงเท่านั้น นับเป็น ๑ นัย

โทหตุกเจตสิก ๔ ที่ประกอบในโทสมูลจิต ๒ ดวงเท่านั้น นับเป็น ๑ นัย

ถิทุกเจตสิก ๒ ที่ประกอบในอกุศลสังขาริกจิต ๕ ดวงเท่านั้น นับเป็น ๑ นัย

วิจิกิจฉาเจตสิก ๑ ที่ประกอบในวิจิกิจฉาสัมปยุตตจิต ๑ ดวงเท่านั้น นับเป็น ๑ นัย

ข. โลกมูลจิตดวงที่ ๒ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๑ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โมหตุกเจตสิก ๔ โลกเจตสิก ๑ ทิฏฐิเจตสิก ๑ ถิทุกเจตสิก ๒

โทสมูลจิตดวงที่ ๒ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๒ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปีติเจตสิก ๑) โมหตุกเจตสิก ๔ โทหตุกเจตสิก ๔ ถิทุกเจตสิก ๒

มหากุศลจิตดวงที่ ๓ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๗ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๔ (เว้นปัญญาเจตสิก ๑)

ปฐมฌานจิต ๓ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๕ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๒ (เว้นวิรตีเจตสิก ๓)

ปฐมฌานจิต ๘ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๖ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปมัณญาเจตสิก ๒)

๘. ก. จงแสดงคาถารูปปรหมัตถพร้อมคำแปล ?

ข. รูป ๒๘ นั้นเมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่แล้วมีเท่าใด ? คืออะไรบ้าง? และเมื่อจัดเป็นประเภทเล็กมีเท่าใด ? คืออะไรบ้าง ?

ตอบ แสดงคาถารูปปรหมัตถพร้อมคำแปล ดังนี้

สมุทเทสา วิภาคา จ สมุฏฐานา กลาปโต

ปวัตติกัมมโต เจติ ปญจธา ตตถ สงคโห ฯ

การแสดงสงเคราะห์รูปในรูปปริจเฉทนี้ พระอนุรุธอาจารย์แสดงเป็น ๕ นัย คือ

๑. รูปสมุทเทสนัย การแสดงรูปโดยสังเขป

๒. รูปวิภาคนัย การแสดงรูปโดยพิสดาร

๓. รูปสมุฏฐานนัย การแสดงสมุฏฐานของรูป

๔. รูปกลาปนัย การแสดงรูปที่เกิดขึ้นเป็นหมวด ๆ

๕. รูปปวัตติกมนัย การแสดงความเกิดขึ้นพร้อมด้วยความดับของรูปตามลำดับ

ข. รูป ๒๘ นั้น เมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่แล้วมี ๒ คือ

๑. นิปผันนรูป ๑๘ ๒. อนิปผันนรูป ๑๐

และเมื่อจัดเป็นประเภทเล็กแล้วมี ๑๑ คือ

๑. มหาภูตรูป ๔

๒. ปสาทรูป ๕

๓. วิสยรูป ๔ - ๗

๔. ภาวรูป ๒

๕. หทยรูป ๑

๖. ซีวีตรูป ๑

๗. อาหารรูป ๑

๘. ปริจเฉทรูป ๑

๙. วิญญูติรูป ๒

๑๐. วิการรูป ๓ หรือ ๕ ๑๑. ลักขณรูป ๔

๙. ให้บอกความหมาย พร้อมองค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้

ก. กัมมชรูป

ข. จิตตชรูป

ค. จักขุทสกกกลาป

ง. ซีวิตนวกกลาป

จ. กายวิญญูติลหุตาทิวาทสกกกลาป

ตอบ ก. กัมมชรูป หมายความว่า รูปที่เกิดจากกรรมมี ๑๘ องค์ธรรมได้แก่ปสาทรูป ๕ ภาวรูป ๒ ทพรูป ๑ ชีวิตรูป ๑ อวินิพโกรูป ๘ ปริเฉทรูป ๑

ข. จิตตชรูป หมายความว่า รูปที่เกิดจากจิตมี ๑๕ องค์ธรรมได้แก่วิณฺญติรูป ๒ สัททรูป ๑ วิการรูป ๓ อวินิพโกรูป ๘ ปริเฉทรูป ๑

ค. จักขุทสกกลาป หมายถึง กลาปที่มีจำนวนรูป ๑๐ มีจักขุปสาทเป็นประธาน องค์ธรรมได้แก่ อวินิพโกรูป ๘ ชีวิตรูป ๑ จักขุปสาท ๑

ง. ชีวิตนวกกลาป หมายถึง กลาปที่มีจำนวนรูป ๙ มีชีวิตรูปเป็นประธานองค์ธรรมได้แก่ อวินิพโกรูป ๘ ชีวิตรูป ๑

จ. กายวิณฺญติลหุตาทิตวาทสกกลาป หมายถึง กลาปที่มีจำนวนรูป ๑๒ องค์ธรรม ได้แก่ อวินิพโกรูป ๘ กายวิณฺญติรูป ๑ วิการรูป ๓

๑๐. ก. ให้แสดงความแตกต่างกันระหว่างสอุปาทิเสสนิพพาน และอนุปาติเสสนิพพาน และจงจำแนกนิพพานทั้ง ๒ อย่างนี้โดยบุคคล

ข. คำว่า “อุปาทิ” ที่มีในบทว่า สอุปาทิเสสนิพพานนั้น องค์ธรรมได้แก่อะไร จัดเป็นชั้นใดได้เท่าไร ?

ค. พระนิพพาน เมื่อว่าโดยอาการที่เป็นอยู่แล้ว มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง แสดงความหมายด้วย

ตอบ ก. แสดงความแตกต่างกันระหว่างสอุปาทิเสสนิพพาน และอนุปาติเสสนิพพาน ดังต่อไปนี้

สอุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่เป็นไปกับกับชั้น ๕ คือ วิบากและกัมมชรูป ที่เหลือจากกิเลสทั้งหลาย ว่าโดยบุคคลได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ที่มีชีวิตอยู่

อนุปาติเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่ไม่มีชั้น ๕ คือ วิบากและกัมมชรูปเหลืออยู่ ว่าโดยบุคคลได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ที่ปรินิพพานแล้ว

ข. องค์ธรรมได้แก่ วิบาก และกัมมชรูป จัดเป็นชั้นใดได้ชั้น ๕

ค. เมื่อว่าโดยอาการที่เป็นอยู่แล้ว มี ๓ คือ

๑. สุธมฺมตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของพระนิพพานนั้นสูญสิ้นจากกิเลส และชั้น ๕ ไม่มีอะไรเหลืออยู่แล้ว

๒. อนิมิตตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของพระนิพพานนั้น ไม่มีนิมิต เครื่องหมาย รูปร่างสัณฐาน สี สัน วรรณะอย่างใดเลย

๓. อัปฺปณฺหิตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของพระนิพพานนั้น ไม่มีอารมณ์ที่น่าปรารถนา ด้วยโลภะ และไม่มีตัณหาที่เป็นตัวต้องการอยู่ในนิพพานนั้น

ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย